

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 250

מסכת חולין מ"ד-נ'

בס"ד, י"ד אדר תשס"ד

השבוע בגליון

- ◆ כיצד ה'סירכות' גורמות ל"טריפה"
- ◆ מדוע ריאות הבהמה אינן נקובות ככברה?
- ◆ דלקת ריאות בפרתות
- ◆ "אינו מילא אכלי" - המשפט החוזר
- ◆ ונשנה במאות תשובות הלכתיות
- ◆ צד הכלה ביקש לבטל את השידוך - החתן אינו 'מיוחס'

- ◆ עדותו של ה"כף החיים" על מקור השם 'גלאט'
- ◆ בדיקת הריאה בתוך מים
- ◆ רוב ה'סירכות' אינן 'טריפות', ואנו מחמירים מספק!

- ◆ מדוע על ירא שמים להמנע מאכילת מאכל ש"הורה בו חכם"
- ◆ בהלכה ברורה אסור להחמיר הכשר מהר"ן
- ◆ מותר להחמיר מסיבות אישיות
- ◆ בשר "גלאט" - חלק, ובשר 'כשר' רוב הבהמות נפסלות מ'סירכה'

דבר העורך

מרדכ'ה

מעשיות וסיפורים לרוב על אבותינו, זקננו וזקנותנו, נמסרו מדור לדור, תוך כדי הבעת תדהמה על תנאי חייהם הקשים, ומאידך גלויי הערצה והשתאות נוכח עמידתם הנחרצת על אורח חייהם היהודיים. ככל שירבו מעשים מעין אלו, לא נוט ליחס לעולם. הקב"ה אוסף בבית גזויו דמעותיהם של ישראל, וחזקה על המאורעות שהובילו לאותן דמעות, שישתמרו גם הם, בזכרוננו של העם היהודי.

הרב אליהו ארנטורי שליט"א, מרבני בית מדרשו, שח בפנינו את המעשה המרטיט הבא, מפי חותנו הרה"ג ר' חיים ברוך נבנצל שליט"א, מגיד מישרים.

קשה ומרה היתה גזירת הקנטוניסטים. יש מן ההסטוריונים הקובעים כי היא היתה הקשה שבגזירות שניתכו על יהדות מזרח אירופה לפני כמאתיים שנה. ניקולאי הראשון, ימ"ש, נטל תקנה צבאית נושנה מימי פטר הגדול, שכללה והרחיבה כדי "למנוע את היהודים ברוסיה ככל האפשר, כלשונו". אחד ההסטוריונים התבטא, כי כל סעיף בתקנה זו נכתב ב"מגבל".

הילדים היהודיים, בשונה מבני אנשי הצבא שנשלחו גם הם לקנטונים, הוגלו לחבלי ארץ מרוחקים במרחבי רוסיה, ובאכזריות מחושבת נחתה עליהם בדידות איומה, שהיתה עתידה להתלוות אליהם לכל ימי חייהם. הניתוק היה סופי, כמעט תמידי. בדרך כלל, לא נותר בזכרונם מאומה מעברם הקצר, ובמקרה מסויים, שתועד, נעקר ילד בן חמש מבית הוריו. אפילו לא היה לו מה לזכור.

הילדים הריקים היו נתונים לשמה למשיסה. גורלם הופקד בידי איכרים גסי רוח למטרת 'חינוך', ובגיל שמונה עשרה הם החלו עשרים וחמש שנות שרות ארוכות, מייסרות ומפרכות בצבאו של ניקולאי הראשון. ילדים רבים מאלו, השתחררו מן הצבא בסביבות גיל ארבעים ומעלה, מנותקים מכל זיק יהודי, מתנהגים כגויים גמורים.

אבות ואמהות רבים הלכו לעולמם כשבלבם

דף מדב/הורה בה חכם

מדוע על ירא שמים להמנע מאכילת מאכל ש"הורה בו חכם"

במאמר הבא נניח את האצבע על הלב הפועם של הפסיקה ההלכתית, הנמשכת מני מעמד הר סיני, על ידי רבותינו שבכל דור ודור.

בשעה שיחזקאל הנביא הצטווה על ידי הקב"ה להכניס לפיו דבר מאכל משוקץ, כמשל על טומאת עם ישראל בקרב הגויים לאחר שיגלו מארצם, הוא ביקש רחמים לבל ייאלץ לעשות כן, והוא שטח בפני הקב"ה את הנהגותיו הקדושות (יחזקאל ד/ד): "הנה נפשי לא מטמאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול". גמרתנו מפרשת, כי כוונתו של יחזקאל היתה שהוא החמיר על עצמו שלא לאכול מבשר בהמה שהורה בה חכם.

בהמה שהורה בה חכם, היא בהמה שכשרותה הועמדה בספק, עד אשר מורה הוראה הכריע להיתר, מכח הסברא ועל ידי השוואה בין נידונים הלכתיים שונים. רש"י (ד"ה "דתליא בסברא") מבאר, כי מאחר שהכרעת החכם מבוססת על סברא, אין לשלול אפשרות שבעתיד יימצא חכם אחר שיערער על סברא זו ויוכיח כי היא אינה נכונה. לפיכך, וכך גם פוסק הרמ"א (יו"ד סי' קט"ז סעי' ז'): "בהמה שהורה בה חכם מסברא, ולא נמצא הדין בפירוש שהיא מותרת, בעל נפש לא יאכל ממנה".

האין בכך ערעור על צורת מסירת התורה? הגאון רבי שמואל דוד הכהן מונק זצ"ל (שו"ת "פאת שדך" סי' פ"ה) טורח לבאר באריכות הלכה זו, לאחר שהוא מוצא בה, לכאורה, ערעור על צורת מסירת התורה והוראתה בשלשלת הדורות. שהנה, תורתנו הקדושה, היא שהסמיכה את החכמים לפסוק מכח הסברא בשאלות ובספיקות המובאות להכרעתם, שנאמר (ויקרא פרק מ"א) "ולחזרת את בני ישראל את כל החקים אשר דבר ה' אליהם ביד משה". כך גם, אסור לחכם להורות איסור בהלכה שבית הדין הגדול שבלשכת הגזית הורו בה להיתר. יש, איפוא, לברר, כיצד זה יתכן שיהודי רשאי לערער על הלכה שנפסקה על ידי חכם?

שומה עלינו לקבוע, מסיק הגר"ש"ד מונק זצ"ל, כי בפסוק "ולא בא בפי בשר פגול", גילה לנו יחזקאל הנביא הלכה שנמסרה למשה מסיני (עיי' זבחים יח/ב), שיהודי רשאי להחמיר על עצמו ולא לקבל הלכה שחכם הורה בה מכח הסברא (עיי' חידושי "חתם סופר" ז/ב), ואף מעלה יש בהנהגה זו. לולי זאת, העושה כן לא זו בלבד שלא היה מועיל לעצמו, שכן, החמרתו חסרת טעם וסיבה, אלא שאף נוהג שלא כהוגן [נועיי"ש מה שכתב עוד בבאור העניין].

בהלכה ברורה אסור להחמיר: אכן, רבים הם הפוסקים (עיי' "ערוך השולחן" שם סעי' כ"ה) הנוקטים להלכה, שיהודי אינו רשאי להחמיר על עצמו בהלכה ברורה פסוקה, ופוסקים רבים מגדירים הנהגה מעין זו במילים חריפות ביותר: "שבדבר שכל הפוסקים

לעילוי נשמת

הרה"ר יעקב עזרא ביקל ז"ל
ב"ר צבי אלימלך ז"ל
נלב"ע י"ג אדר תשס"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מר"ת אסתר גיטל הובלנד ע"ה
בת הרב ישעיהו שפירא זצ"ל
נלב"ע י"ח אדר תשמ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרב משה צבי יוסף הלפון ז"ל
ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע ט"ו אדר תשל"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידידינו משפחות הלפון קרית קריניצי - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' שלום ז'יטניצקי (בודה) ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע פורים, י"ד אדר תשמ"ג
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י משפחתו שיחיו

מתירים, חלילה להחמיר על עצמו וזה נוטה למינות". אך ורק בהלכה שנחלקו בה הפוסקים, והדעה הרווחת היא להיתר, רשאי יהודי להחמיר על עצמו (ע"ע "פתחי תשובה" סי' קט"ז ס"ק יז). מעניין לציין, כי לא זו בלבד שאין להחמיר בהלכה קבועה וברורה, ה"באר היטב" (סי' י"ז ס"ק א') אף כתב כי "טוב לאכול ממנו", כפי שסוגייתנו מספרת, שאמוראים רכשו בשר בהמה שהם הורו בה להיתר.

הכשר מהר"ץ: מסתבר, שיהודי שעדיין לא מצא מרגוע לנפשו בדברים הנזכרים, יערבו לחיכו דברי הר"ן בדרשותיו (דרוש י"א ד"ה "ואני סבור עדי"): "שאי אפשר שיהיה היזק לנפש מדבר שהכריעו בו חכמים להיתר!" (ועיי' שו"ת הרמ"א סוף סי' נ"ד, וכמש"כ המהר"ל מפראג ב"תפארת ישראל" פ"ח).

אין זה מדרך החסידות: הגה"ק בעל ה"בני יששכר" מדינוב זיע"א (נחודש אדר, מ"ב ד"ה "ועתה") מחזק את הדברים וכותב, "שאיין זה מדרך החסידות מה שנוהגים אנשים שלא לאכול שום מאכל שהיה עליו שאלת חכם אף שהוא דבר פשוט ומבואר דינו להיתר... [היינו, שאלה שהובאה להכרעת חכם בעקבות חוסר ידיעה של השואל ולא מחמת ספק אמיתי] דאדרבה, מצווה הוא שיאכלו ענווים וישבעו".

זהו שתיקן רב ניסים גאון בווידי המפורסם, "את אשר הקלת החמרת". היהודי חי את חייו לפי ה"שולחן ערוך", בל ייקל באסור ובל יחמיר במותר.

מותר להחמיר מסיבות אישיות: נידונינו עד עתה היה לגבי החמרה בהלכה שהורו בה להיתר. עם זאת, יהודי שנכשל בהלכה מסויימת והוא מבקש לגזור על עצמו סייגים ולהחמיר על עצמו כדי שלא ייכשל בה שוב, או שהוא מבקש לעשות כן מסיבות אישיות, שלא מחמת פקפוק בפסק ההלכה, רשאי לעשות כן, כפי שכתב ה"מרדכי" (לקמן פ"ח סי' תרפ"ז), שאין בכך משום "כל המוסיף גורע" (ועיי' בספר זכרון לבעל הפחד יצחק סי' נ"ט).

דף מ/ב הני תרתי אוני דסרינן להדי לית להו בדיקה

בשר 'גלאט' - חֶלֶק, ובשר 'כשר'

סוגייתנו היא המקור להלכות ריאה. הרחבנו בעבר בחיוב בדיקת הריאה [גליון מס' 245]. בדיקה זו כוללת פרטים רבים מאד המבוארים ב"שולחן ערוך" (וי"ד סי' ל"ט), ובגליונו זה נעמוד על שורש הדברים. במאמר הנוכחי נפנה את אלומת ה"מאורות" אל הריאה, ובמאמר שלאחריו נפלוש לתוכה.

חנויות בשר המבקשות למשוך עליהם לקוחות יהודים יראי שמים, מקפידות להדגיש בפרסומיהן כי הן משווקות בשר "גלאט", ולא בשר 'כשר' בלבד. במאמר הבא נברר, כיצד תתכן חלוקה בין בשר 'גלאט' לבשר 'כשר'. הלא הדעת נותנת, כי בשר שהפוסקים מצאוהו ראוי לאכילה, יאכלוהו ענווים וישבעו, ובשר שאינו כזה, לא ימצא את מקומו על שולחנו של יהודי. מה, איפוא, מקור החלוקה בין בשר 'גלאט' לבשר 'כשר', ובכלל, מהו מקור השם 'גלאט' - חֶלֶק.

רוב הבהמות נפסלות מ'סירכה': רוב הבהמות הנפסלות על ידי הבדקים מחמת "סריפה", הן בהמות שנמצאה בהן 'סירכה', שהיא ריר היוצא מן הקרום העוטף את

הריאה, ובמקרים מסויימים המוגדרים היטב בהלכה, ריאה בעלת סירכה - "סריפה" היא, משום שהיא מעידה על נקב המצוי תחתיה, או שבהתנתקה היא יוצרת נקב [בכך נחלקו רש"י ובעלי התוספות, כפי שיבואר במאמר "רוב הסירכות" אינן "סריפות", ואנו מחמירים מספק] בגליון זה].

מחלוקת השו"ע והרמ"א: מרן רבי יוסף קארו ("שולחן ערוך" ו"ד סי' ל"ט סעי' י') הורה להלכה, כי כל סירכה, אף הדקה ביותר, כהגדרתו: "דקה כחוט השערה", הרי היא 'סירכה' שיש להטריף את הבהמה בעטיה. ברם, הרמ"א (שם סעיף י"ג) כתב, כי יש מתירים למשש את הסירכות כדי לעמוד על טיבן. כלומר, בניגוד לדעת ה"שולחן ערוך" הפוסל כל סירכה, הם טוענים כי ניתן לבדוק את הסירכה ולסווגה, האם היא 'סירכה' המטריפה את הבהמה אם לאו.

מחלוקת זו, של המחבר והרמ"א, היא ההבדל הבולט בין השחיטה של בני עדות ספרד לבין השחיטה של בני עדות אשכנז. אמנם, פסקו של הרמ"א לא התפשט בכל קהילות אשכנז. כך נמצא את השל"ה (שער האותיות, הובא ב"באר היטב" שם, ס"ק ל') מתבטא בחריפות: "לבלתי שמוע אל המנהג הרע הזה... ואתם בני... הנני מצוה אתכם שלא תאכלו בשר הנכשר מהמיעוץ במקום שהסירכה היתה מטריפה מצד הדין, ולא תקנו בשר מהטבח עד שתדרשו את זה, ויושבי ארץ ישראל וכל תפוצות ישראל היושבים במלכות התוגרמא מטריפים".

עדותו של ה"כף החיים" על מקור השם 'גלאט': בשר 'גלאט' הוא, איפוא, בשר חֶלֶק, חלק מסרכות. על הפיצול בין שני סוגי הבשר, ה'כשר' וה'גלאט', מעיד בעל ה"כף החיים" (שם, אות רכ"ב): "ומנהג האשכנזים אשר בעיר קדשנו ירושת"ו נוהגים להקל... אלא שעושים גם כן שני מיני בשר. הניתר במישוש ומיעוץ כותבים עליו כשר, וכשתהיה ריאה נקי בלא סרכות כותבין עליו גלאט... חלק בלי סרכות כדי שיקנו ממנו החסידים והיראים המחמירים לעשות אליבא דכולי עלמא".

בדיקת הריאה בתוך מים: מעניין לציין, כי מלבד אפשרות בדיקת הסירכה על ידי מישושה ומיעוץ, מוזכרת בפוסקים שיטה נוספת, על ידי קילוף הסירכה מן הריאה והכנסת הריאה לתוך מים כדי לבדוק אם אויר מבעבע מן המקום שבו היתה סירכה. צורת בדיקה זו מוזכרת בגמרא (מח"א) אך לא לגבי סירכות המטריפות, ובעל "אדרת אליהו" (שם, "י"ד אליהו" אות מ"ג) יוצא חוצץ נגד בדיקה זו בסירכות, תוך שהוא מצייין, כי שוחט פראגי אלים הנהיג בדיקה זו בסירכות, ו"בתחלת המנהג הרע הזה היה רעש גדול בין חכמי הדור והסכימו להעביר אותו שוחט, אבל הצליח מעשה שטן והחזירו

צורת כמכות אש הדאגה העמוקה לגורלו הרוחני של בנם הקטנויטט שנלקח מאיתם לפני שנים רבות כל כך. לא היה להם כל סיכוי להפגש בשנית עם צאצאיהם. בודדים בלבד זכו לכך. באותה תקופה, התגוררו ברוסיה זוג יהודים מבוגרים שבנם יחידם נקרע מחיקם אל היקטנויטט. הם לא מצאו מרגוע כל מיני חיים. נשמתם היתה תלויה בגופם, ואילו לא פתיל האמונה שחיברה לגופם, מן הסתם לא היו מאריכים ימים, לכל הפחות עד לאותו יום נורא ואיום שבו אירע המעשה.

האב הנדבא לא פסק מתלמודו. בכל עת ובכל שעה, היה יושב ליד גמרתו הגדולה, והוזהרה כבאותם ימים מאושרים שבהם עמדה עריסת בן מחמדו בתוך הבית. לולי תורתך שעשועי, אז אבדתי בעיני. שעות ארוכות היה מתרפק על הגמרא. עיתים היו עיניו מתקשרות בדמעות, ובעודו מוחט את חוטמו ומחניק את יבבותיו לבל תשמע רעיתו את גניחותיו ותצטרף אליו מחדרה, היה נושא תפילה לבורא שיחוס וירחם על נשמתו האומללה של בנו מחמדו.

איש אינו יודע מדוע. ביום מן הימים, נעצר האב הזקן על ידי קלגוסי של ניקולאי, בגין בעירה זניחה כל שהיא. לבה של רעייתו נדם עם צאתו מן הבית. הוא עוד הספיק לראות אותה קורסת על מפתן הדלת, ומובלת בחרדה על ידי שכנים טובים.

החיים נגמרו.

הוא הובל לבית הסוהר וגמרתו בחיקו.

מידי פעם היו מוציאים אותו מן הצינוק המחניק ומעמידים אותו בפני חבר "שופטים" שדנו עמוקות במעשיו ובגזר דינו. הוא לא הקשיב להם. הסוף היה ברור. דבר אחד הטרידו עד לבלי די. קושיה עצומה ניקרה במוחו זה מספר ימים. דברי הגמרא לא התפרשו לו כראות. הוא זכר היטב כי הרשב"א עוסק בכך, אך לא עלה על דעתו לבקש מסוהריו שיאילו לבטבב להביא לו רשב"א. בלית ברירה, הוא המשיך בלימודו, ובתפילותיו היה מבקש מריבון העולמים שתן בקשות. שבנו מחמדו ישוב לכור מחבתו כיהודי... רשב"א. להבין את הגמרא. מן החלון הקטן שבצינור, היה מביט מידי פעם על העצים העירומים שנאבקו בחורף הרוסי. עוברים ושבים מעטים חלפו ברחוב והשקט הכפי הטיב עמו. שעות ארוכות היה עומד, גמרתו מונחת על אדן החלון, מבטו נעוץ בחלל שבין הסריגים החלודים ומחו בשמים. עוד סוגיה. עוד תוספות.

דפיקה על דלת תאו הטרידה אותו מהרהורי. רק רגע. בדיק סיים לחבר את חוטי מחשבתו ולארוג אותם למטווה מרהיב ביופיו. הסוגיה מסתדרת נפלא. אין דבר יותר משמח מזה. רק רשב"א חסר לו, והבן יקיר. הבן יקיר, מה יהא עליו?

אנחה כבושה התפרצה מליבו.

הוא נשא את עינו לעבר הסוהר שניצב בפתח. עיניו היו מושפלות. מחוסן ומאומן ככל שהיא, מעולם לא הצליח להשיג מבט לעבר האסירים בעת שהודיע להם, כי עליהם להתחיל לספור את השעות עד להוצאה להורג. חמש שעות. לאחר שהאסיר היה מעכל את הנאמר, היה מתפקידו לווא, אם יש לנידון למוות בקשה אחרונה. תקופות שירותו במקום נאלץ זה, הוא אגר בזכרונו בקשות אחרונות רבות ומשונות. פעם ביקש ממנו נידון למוות גברתן, לשפך תרגול כדי להרגיע את עצבו. אחר ביקש מעליים חדות, למוות כמו בן אדם, כך אמר. הוא היה בטוח כי יותר לא יצליחו להפתיע אותו.

- **מה** בקשתך האחרונה, יהודי, פנה הסוהר אל שבר הכלי שניצב לפניו.

- **רשב"א**. אנא, בקש מאחד מעושי דברך שייך לבית כנסת של יהודים ויבקש מהם ספר בשם "רשב"א". זוהי בקשת האחרונה. **כעבור** זמן קצר, היה הרשב"א בחדרו, ובתוכו מכתב מיהודי אלמוני שהכיל וידוי ודברי חיוק ואמונה. הוא נטל את הרשב"א בזריזות, פתחו במקום המיועד, והחל לקרוא בשקיקה. הוא לא לגם מן המים הזכים שהוצבו בחדרו, עיניו לא פזרו אל פרוסת הלחם הטריה והעבה שהוכנסה לחדרו כמחווה, אל אפו לא הגיעו ריחות תפוחי האדמה המהבילים שהתקררו. רשב"א. זה הכל. להבין את הגמרא.

לאחר שעה קלה, הוא נשק לרשב"א הקדוש ופתח בריקוד חיי. צלילי תזמורת בעלת מאות גננים המו באוזניו. רגליו הלאות ניתרו מעל לקרקע, ידיו השבריריות השתלבו בזרועותיהם של רוקדים אלמוניים. אמחייה. אשר בחר בנו

מכל העמים ותנו לנו את תורתו. כלזמרים
נוספים העטרפו. חצוצרות וקלרינטים פילחו
את האוויר, מוסיקה שמיימת מילאה את
הצניק, גלשה אל הרחוב הקטן, אל מרחבי
היקום וכל עצי היער חוללו עמו. תפוחי האדמה
הצוננים התעופפו באחת כאשר התזמורת ניגנה
ה'הורה'. כל חיינו בעצב, כיצד היתה נראית
חתונתו של בנו מחמדו, אילולי אירע מה
שאייר. ה'הורה' היו רוקדים, בטח, בן יחיד, כל
שעלה הייתה רוקדת איתו ביחד. הנה, רבנו
הי עולם, אני רוקד ה'הורה' לכבודך. כל כול
שלך. רק שלך. בופו בער כלבהם. קירות הצניק
נמסו, התאדו להם, ואולם נשפים אדיר נלה
לעיניו. ברוך אתה ה' הנותן תורה. חיש מהר
הוא חבק את הרש"א, נשאו ברוחותינו כספר
תורה, הנגנים דפדפו באחת בחוברות הניגונים
ופצחו בשירי שמחת תורה. המעגלים התרחבו.
היש לנו נותר לעמוד בצד. הגמרא מובנת,
הרש"א מתוק מדבש.

לפתח, התמורת נאלמה דום. הגנים נמלטו
על נפשם. קירות הצניק שבו וסגרו עליו. בני
יקריו מה יהא עליו. דמעות רותחות זלגו
מעיו. הוא בכה את כל ארבעת שנות
הגנעוים לבו מחמדו, מרדכ'ה הקטן, תכול
העיניים. מעולם לא היה מסוגל לחשוב עליו
כעל גבר בגורבין. תדיר היה ממהלו זכורו
כילד רך, חיוך של מלאך, מבט של פיוקו,
שיניים קטנות, צחורות והילוך קופצני.
מרדכ'ה, מרדכ'ה. אצבעות חסונות לפפו את
תפיו הרוטות. "רבין" אל תבכה. עוד מעט
הכל יגמר". בקול עמוק ומוקד בקע מרגורו של
הסוחר הגברת שהובילו אל כיתת החרים.

- **"תצעה** לקחת איתך את הספר שלך!"
הוא הביט בדמותו של הסוחר. בתפישת רחבות.
 תספורת בצמית. שפם קטן כפדנות. שפתיים
 חיוורות. כתם לידה על צצה התגון. עיניים
 תכלת. מרדכליה!!! הוא היה תושב לחלוטין
 מרקדו הסוער, ובפרטיו חושיש הוא קרס אל
 זרועותיו החטונות של הסוחר הנבון. מים
 קרים כקרח העירוהו מעלפנו. "מרדכליה,
 מרדכליה. בני מחמד. מצאתי!!!. הנה אבא,
 מרדכליה, תניקו של, בוא לאבא", התחנן ופרס
 את זרועותיו הרועדות. הסוחר התרחק לרגע מן
 האסיר המבובל, נעץ בו מבט קשוח והפסיק,
 "אלא יעזרו לך כל מהלכות שעשולם". בידים
 קלילות הוא הניף את האסיר המייבב על
 זרועותיו והשאו אל מקום ההריגה.

כיתת חיריים ניצבה הכן על עומדה. הרובים
 המצוחצים כוונו לעברו. הוא הרעיק אהבה
 וחביבה אל 'מרדכליה' שלו, והחל להסס, שמא
 טעימה. אולי מאווי השתלטו על מחשבותיו
 והפכו לחזיון. אולי.

הגיע הזמן.

הוא הביט לתוך לועי הקנים שמעדם יגיוחו הכדורים שיפלו את גופו עוד רגע קט, והחל לחזור על הסוגיה שבה אהב. מוצאיתו יקוח את גופו אך לא את נפשו. בשרו יפור על השלע, אך נשמתו תפרח אל עת אחרי שהוא הבין את הגמרא. ידיו האזוקות החלו להתנונע כהכלבל בשעת הלימוד, והגמרא שבה היתה אהובה עליו התפזמה מפיו בקול גבר והולך. "אמר רבא, אי, אי, אי, אי, אי, אי."

זעקה אדירה פילחה את חצר הנידונים למוות.
 "טאטא", "אבא", "אבא"...

טרם פילחו כדורי המרצחים את גופו, הוא עוד הספיק לשמוע את מרדכליה שלו בוכה לעברו בקול גדול, "ט-א-ט-י-נ-י-ו, אבליה, אמר רבא, אני זוכר את זה, שם בבית הקטן, היית מנגן ככה את הגמרא".

קולות הירי הדהדו בחצר הריקה.

"א-ב-א, אבא, אמר רבא".
גופו שותת הדם של האבא המיוסר נפל שדוד
 על השלג הצח. אבל בנו נותר כדי לספר את
 הסיפור, על ניגון הגמרא של האבא שהציל
 אותו מבאר שחת.

על מעשים קדושים מעין אלו, איני מהין להוסיף מילה, פן אגרע, חלילה.

דף מד/ב כל מי שקורא ושונה ורואה טריפה לעצמו...

אותו". מאידך, בספר "מקור חיים" (הלי טריפות סי' ל"א סעי' צ"ו) בו מובאים מנהגי תימן כותב, כי כך הוא מנהגם הקדום בכל הקהילות בתימן, וכי כן קיבלו מהרמב"ם להקל בזה, משום הפסד ממון (ועיי' "פתחי תשובה" סי' ק"ד בשם ה"תפארת צבי" וה"חתם סופר").

במאמר זה התוודענו באופן כללי ל"סירות", אשר מקור דינם בסוגייתנו העוסקת בה
בהרחבה, ולמחלוקת הקוטבית בין ה"שולחן ערוך" לרמ"א. במאמר הבא נתמקד
בשאלה: האם כל "סירה" היא "טרפה".

דף מו/ב הני תרתני אוני דסריכן להדדי לית להו בדיקה

רוב ה'סירכות' אינן "טריפות", ואנו מחמירים מספק!

הריאה מחולקת לחמש אוניות, כפי שמסביר הרמב"ם (הל' שחיטה פ"ח הל' א'): "וחמש אוניות יש לריאה. כשיתלה אותה אדם בידו ופני ריאה כנגד פניו, שלש מן הימין, ושתיים מן השמאל". בגמרתנו מבואר, כי סירכה היוצאת מאונה של הריאה לאונה הסמוכה לה, אינה "טריפה". הסירכה הגורמת להטרפת הבהמה, היא סירכה היוצאת מאונה אחת ודבוקה באונה שאינה סמוכה לה.

רש"י - 'סירכה' תוצאה של נקב: לדעת רש"י (ד"ה "היינו") הסירכה היא תוצאה של נקב בריאה, אשר דרכו יצאו נוזלים שהתקשרו והפכו לריר. אף על פי שכעת הסירכה סותמת את הנקב, היא עלולה להסתבך באונות אחרות, או בסרכות אחרות ולהנתק מן הריאה, ואז הנקב ישוב ויפתח. העולה מדבריו, לכאורה, כי כל סירכה סותמת נקב. על הסרכות הקבועות, שלא יפלו לעולם, ניתן לסמוך. אך לא ניתן לסמוך על הסרכות הארעיות.

מדוע ריאות הבהמה אינן נקובות ככברה? התמיהה המתבקשת מאליה היא, כי אם אמנם כל סירכה מקורה בנקב שנוצר בדופן הריאה, הרי אומר, שהריאה מנוקבת ככברה, שהרי ברוב הבהמות יש סירכות לרוב. דא עקא, שכאשר בודקים את הריאה עצמה, בדרך כלל אין מוצאים בה נקבים. מדוע? כיצד יתכן שאין מוצאים נקבים בתהליך התהוות, היינו: נקב שנוצר ועדיין לא נסתם על ידי סירכה, וכי בו ברגע שהנקב נוצר הוא נסתם על ידי סירכה?

החמרה מחמת הספק: ה"ערוך השולחן" (יו"ד סי' ל"ט סעי' כ"ב, כ"ג) עומד על שאלה זו והוא מבאר, כי למען האמת, רוב הסרכות אינן סרכות שיצאו מנקב בדופן הריאה, אלא הן "רירין בעלמא" המפורשים מדופן הריאה, "ואנחנו, כל מה שאנו רואים אין בנו בקיאות להפריש בין סרכה ודאית לאינה ודאית או שאינה סרכה כלל, ומכל מקום, סרכות אמיתיות שהן מפני נקב, מועטים המה". נמצאנו למדים, כי הסרכות שמפניהן אנו כה חוששים, אכן אינן רווחות, אך מחמת הספק עלינו להטריף בהמה שהתגלתה בה סרכה ואיננו מצליחים לזהות אם סרכה אמיתית היא, מחמת נקב, או שהיא ריר המופרש מן הריאה בלבד.

תוספות - ה'סירכה' תגרום נקב בהתנתקותה: לדעת בעלי התוספות (ד"ה "היינו"), ה'סירכה' אינה מעידה על נקב בדופן הריאה, אך כאשר ה'סירכה' תנתק מן הריאה, עלול להיווצר נקב בריאה עקב הניתוק, ולפיכך, לפנינו בהמה שכתה אינה "טריפה", אך גורם הטרפתה בעתיד נעוץ בה כבר עתה, ומשכך, הרי היא "טריפה".

שיטתם של בעלי התוספות נזקקת גם היא לביאורו הנפלא של בעל ה"ערוך השולחן". הגע עצמך. בהמה שלצווארה כרוכה פצצה מתקתקת שתתפוצץ בעוד שעה ותהרגנה, "טריפה" היא? חלילה וחס. היא בריאה, שלמה וכשרה, אלא שאנו יכולים לצפות את העתיד, שהיא תמות. כמו כן, סירכה זו התלויה בדופן ריאתה ומאיימת על חייה בהתנתקותה, עדיין לא פעלה את פעולתה, הריאה עדיין שלמה. מדוע, איפוא, יש להחשיב בהמה זו כ"טריפה" כעת?

ה"ערוך השולחן" מבאר, כי אנו חוששים, שהסירכה החלה להתנתק מן הריאה, והנקב בדופן הריאה כבר נוצר, אלא שהוא נסתם לעת עתה על ידי ריר או סירכה שיצאה מן הריאה. אך הנקב כבר קיים והבהמה "טריפה" כעת חיה. [עיי"ש שיש מן הראשונים שכתבו להדיא, כי אף על פי שלא התנתקה הסירכה מן הריאה, "טריפה" היא, משום שהסירכה היא כמחלה על גופה וסופה למות].

יוצא אפוא, מסכם בעל ה"ערוך השולחן" (עפ"י הראשונים) כי הן לשיטת רש"י והן לשיטת בעלי התוספות, רוב הסרכות אינן גורמות ל"טריפה" ואנו מחמירים מחמת הספק בלבד. אם לדעת רש"י מאחר שרוב הסרכות הן רירים שלא יצאו מנקב, ואם לדעת התוספות משום שרירים אלו לא ינקבו את דופן הריאה בהינתקם ממנה, ורק סרכות אמיתיות המהודקות בה, ינקבו בהתנתקותם. מעתה, ניתן להבין היטב את שיטת הרמ"א, שהובאה במאמר הקודם, שניתן להקל בסירכה על ידי מישושה ומעיכתה, ואם נמצאה רכה ונימוחה, אינה סירכה. שכן, לא באנו לאסור סירכה זו אלא מחמת הספק, ועל כן הרמ"א הקל בה.

דלקת ריאות ברפתות: נסיים בהצצה קטנה לרפתות. הסירכות הנפוצות בבהמות נוצרות, בדרך כלל, מחמת דלקת ריאות. בזמן המחלה, קרום הריאה נעשה חדיר והריאה מפרישה חומרים על מנת ליצור רקמה חזקה יותר, לצורך החלמתה. סירכות אלו כה שכיחות, עד שכאשר אין מוצאים סירכות בריאת אדם, קיים חשד שהעדרותן נובע מגידול בבלוטת יותרת הכליות, האחראית על ההחלמה באיזורים הדלקתיים. כדי להמנע מסירכות ככל האפשר, הרפתנים משתדלים לטפל בכל תופעת הצטננות של הבהמות (י'מזון כשר מן החי" ח"ג פ"ח).

הבהמות ("מזון כשר מן החי" ח"ג פ"ח).

דף מט/ב אינהו מיכל אכלי

"אינהו מיכל אכלי" - המשפט החוזר ונשנה במאות תשובות הלכתיות

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין,
או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
דוא"ל: mendelson@meorot.co.il
בברכת התורה העורך

פנינים

גמרתנו משבחת את העמל בתורה: "כל מי שקורא ושונה, ורואה טרפה לעצמו, ושימש תלמידי חכמים עליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך".

המהרש"א כותב, כי הוא שמע פירוש נפלא לביאור גמרתנו והפסוק בתהילים:

"אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו": מי שבא לידו ספק טריפה והוא מחמיר מספק ואינו אוכל, אשריו בעולם הבא, שמנע עצמו מספק איסור.

"יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך": אם הוא מייגע את עצמו בבירור ההלכה, ובסופו של דבר הוא נוכח כי יש להתיר את הספק שלפניו, זו מעלה גדולה ביותר והוא זוכה לשני עולמות. בעולם הזה הוא אוכל את הבשר, ובעולם הבא הוא נוחל שכר על שהתייגע בתורה...

ראוי לציין את דברי המהרש"א ומפרשים נוספים (ברכות ח"א) על דברי חז"ל (שם): "גדול הנהנה מייגע כפיו יותר מירא שמים", כי הכוונה לנהנה מייגע כפיו על ידי שעמל בתורה ויודע מה מותר, שגדולה מעלתו מירא שמים שלא יגע בתורה ומחמיר על עצמו.

דף מד/א הוה קא בדיק ליה רבה למה הבהמה מתכופפת?

הרמ"א (בדרכי משה יו"ד סי' ל"ה) מוסר עצה בשם רבי יהודה החסיד, שעל פיה ניתן לבדוק בחיי הבהמה אם כשרה היא או "טריפה": להעביר עליה יד ולמשמש בבשרה. אם תשפיל עצמה לארץ, כשרה היא, ואם לאו - "טריפה".

תוך כדי שהוא מצוין כי אין לסמוך על בדיקה זו לענין בדיקת הבהמה לאחר שחיטתה הוא כותב: "ונתתי בו סימן 'לב' נעבר ונדכה אלוקים לא תבזה... ושפל רוח להחיות..."

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל ("הר צבי") הוסיף על כך, לפרש את האמור על עקב אבינו (בראשית לב/ד) "ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו", כי עקב ביקר בידו את בהמותיו, ורק אלו שלא נכפפו בתוך ידו, ויקח מן הבא בידו, אותן שלח לעשו. את הכשרות הוא השאיר לעצמו...

דף מט/א אוזא בזווא וריאה דידה בארבעה זנב של 'הרינג'

בגמרתנו נאמר שמחירו של אוזא הוא זוז, אך מחירה של ריאתו הוא ארבעה זוזים, משום שהיא נמכרת בתוספת סממנים והאוכל אותה מטיב עם מאור עיניו.

מספרים, כי יהודי נסע ברכבת ועמו דגים מלוחים עטופים בנייר עיתון. לפתע, עצרה הרכבת עקב תקלה. אט אט, כל הנוסעים החלו לנבור בחפציהם ולמצוא דבר מה לעסוק בו, וגם מיועדנו פרס את הדגים והחל להכשירם לאכילה ולקצוץ את זנבותיהם.

מולו יש איכר נער, אנטישמי מובהק שלא חדל להטיח בו נאצות מתחילת הנסיעה.

- מה אתה עושה? שאל האיכר.

- **קוצץ** את זנבות הדגים.

- **למה?**

היהודי ראה עם מי יש לו עסק, והשיב: זנבו של דג מלוח הוא החלק החשוב ביותר.

- **באמת?**

- **אהה**. מי שאוכל אותו מחכים.

- **תן לי בבקשה שתי זנבות.**

- **שלשל** לכיסי ארבעה רובל, ואתן לך את מבוקשך.

האיכר בלע באחת זנב של הרניג ובעודו מתכוון להעלים את הזנב השני, הוא פנה בטרוניה אל היהודי: היתכן? דג שלם עולה רובל בודד, ואתה מכרת לי זנב של דג בשתי רובל!!!!

- **טוב מאד**. אתה רואה, זנב אחד של הרניג וכבר נחית פיקח...

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד
שיעור דף היומי סוכטשוב

בשורה לתושבי גבעת שמואל

במסגרת פעילותינו להקמת שיעורי תורה לבני הנוער, הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה לייסד **שיעור חדש** בדף היומי לבני נוער

במכינה על יסודית

רח' בר אילן,

בכל יום, בין השעות 7:30 - 7:00 בבוקר

ע"י מגיד השיעור

הרב **עקיבא רוטנברג** שליט"א

מרבני בית מדרשנו

פרויקט "מאורות" לבני הנוער

הודעה חשובה

הננו להודיע כי במסגרת הרחבת פרויקט שיעורים מרתקים בגמרא בקרב בני הנוער הורים המעוניינים בקיומו של הפרויקט

במוסד בו לומד בנם

וכן מנהלים החפצים בקיומו של פרויקט זה

ובמסירת שיעור לדוגמא

יפנו למשרדנו בטלפון: 03-6164725

או לפלאפון: 064-783642

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרן חיים פונס** ז"ל

ב"ר אלימלך ז"ל

נלב"ע י"ד אדר תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"צ **יעקב מרדכי מרקוביץ** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ח"י אדר ב' תשכ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני ידידינו

הר"ר **צבי מרקוביץ** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה רבקה זיכר** ע"ה

ב"ר דוד וחיה ז"ל נלב"ע י"א אדר א' תש"ס

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י אחותה

מרת **פריחה גור** ומשפ' שיחיו - ב"ב